

Date: 25th January-2026

ISHLAB CHIQRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING SAMARALI MEXANIZMLARI

Ismoilova Mexriniso, Sirojova Mehribon, Murodova Marhabo

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabalari

Yusupov Nurbek Xasanovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Menejement kafedrası stajyor assistenti

Annotatsiya: Ushbu tezisdá ishlab chiqarish korxonalarida xodimlarni boshqarish tizimining nazariy va amaliy jihatları tahlil qilinadi. Xodimlarni rejalashtirish, tanlash, baholash, rag‘batlantirish va rivojlantirish jarayonlarining ishlab chiqarish samaradorligiga ta’siri yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy inson resurslarini boshqarish yondashuvları asosida mehnat unumdorligini oshirish yo‘llari ko‘rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari ishlab chiqarishda xodimlarni samarali boshqarish korxonaning barqaror rivojlanishida muhim omil ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: xodimlarni boshqarish, ishlab chiqarish, inson resursları, motivatsiya, mehnat unumdorligi.

Annotation: This thesis analyzes the theoretical and practical aspects of personnel management in manufacturing enterprises. The impact of employee planning, selection, evaluation, motivation, and development on production efficiency is discussed. Modern human resource management approaches to increasing labor productivity are also presented. The results confirm that effective personnel management is a key factor in sustainable enterprise development.

Keywords: personnel management, manufacturing, human resources, motivation, labor productivity.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты управления персоналом на производственных предприятиях. Анализируется влияние планирования, подбора, оценки, мотивации и развития персонала на эффективность производства. Представлены современные подходы к управлению человеческими ресурсами. Результаты подтверждают, что эффективное управление персоналом является ключевым фактором устойчивого развития предприятия.

Ключевые слова: управление персоналом, производство, человеческие ресурсы, мотивация, производительность труда.

Kirish

Hozirgi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan sharoitda ishlab chiqarish korxonalarining muvaffaqiyati asosan inson omiliga bog‘liq. Zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirish jarayonlari qanchalik rivojlangan bo‘lmasin, ishlab chiqarish jarayonining markazida inson resursları turadi. Shu sababli xodimlarni boshqarish masalasi korxona strategiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Date: 25th January-2026

Xodimlarni samarali boshqarish orqali mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va mahsulot sifatini yaxshilash mumkin. Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, inson resurslarini to'g'ri boshqarish korxonaning uzoq muddatli raqobat ustunligini ta'minlaydi [3], [4].

Xodimlarni boshqarish tushunchasi va uning ishlab chiqarishdagi o'rni

Xodimlarni boshqarish — bu tashkilot maqsadlariga erishish uchun inson resurslarini rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish va nazorat qilishga qaratilgan faoliyatdir. Abdullayev A.X.ning fikriga ko'ra, xodimlarni boshqarish tizimi ishlab chiqarish samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir [1].

Ishlab chiqarish korxonalarida xodimlarni boshqarish quyidagi vazifalarni bajaradi:

- mehnat resurslariga bo'lgan ehtiyojni aniqlash;
- malakali kadrlarni tanlash va joylashtirish;
- mehnat jarayonini tashkil etish;
- xodimlar faoliyatini baholash;
- ijtimoiy va moddiy rag'batlantirishni amalga oshirish.

Mazkur jarayonlarning uzviyligi ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlaydi.

Ishlab chiqarishda xodimlarni rejalashtirish va tanlash

Xodimlarni rejalashtirish ishlab chiqarish ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi. Bu jarayon korxonani zarur malaka va bilimga ega xodimlar bilan ta'minlashga xizmat qiladi. Qodirov D.B. ta'kidlaganidek, noto'g'ri rejalashtirish ishlab chiqarishda ortiqcha xarajatlar va samaradorlikning pasayishiga olib keladi [2].

Xodimlarni tanlashda quyidagi omillarga e'tibor qaratiladi:

- kasbiy bilim va malaka;
- ish tajribasi;
- jamoada ishlash qobiliyati;
- mas'uliyat va intizom.

To'g'ri tanlangan xodim ishlab chiqarish jarayoniga tez moslashadi va yuqori natijalarga erishadi.

Xodimlarni rag'batlantirish va motivatsiya tizimi

Motivatsiya ishlab chiqarish samaradorligini oshiruvchi muhim vositalardan biridir. Armstrong M.ning fikriga ko'ra, xodimlarni faqat moddiy rag'bat bilan cheklab bo'lmaydi, balki nomoddiy omillar ham katta ahamiyatga ega [3].

Rag'batlantirish turlari:

- moddiy (ish haqi, mukofot, bonus);
- nomoddiy (e'tirof etish, martaba o'sishi, qulay mehnat sharoiti).

Zamonaviy ishlab chiqarish korxonalarida motivatsiyaning kompleks tizimi qo'llanilishi yuqori mehnat unumdorligini ta'minlaydi [7].

Xodimlarni rivojlantirish va malaka oshirish

Xodimlarni rivojlantirish — bu ularning bilim, ko'nikma va malakasini doimiy oshirib borishga qaratilgan jarayondir. Dessler G. ta'kidlaganidek, malakali xodimlar korxonaning strategik resursi hisoblanadi [4].

Malaka oshirishning asosiy shakllari:

Date: 25th January-2026

o'quv kurslari;
treninglar;
ishlab chiqarish jarayonida o'qitish;
mentorlik tizimi.

Bu jarayonlar ishlab chiqarishda innovatsion yondashuvlarni joriy etishga imkon yaratadi.

Xodimlarni boshqarishda samaradorlikni baholash

Xodimlar faoliyatini baholash mehnat unumdorligini aniqlash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi. Ivancevich J.M. baholash tizimi adolatli va shaffof bo'lishi zarurligini ta'kidlaydi [5].

Baholash mezonlari:
ishlab chiqarish rejalarining bajarilishi;
mahsulot sifati;
mehnat intizomi;
jamoaviy ishda ishtirok.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarishda xodimlarni boshqarish korxona faoliyatining muhim va ajralmas qismi hisoblanadi. Samarali boshqaruv tizimi xodimlarning mehnat unumdorligini oshiradi, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va korxonaning raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Inson resurslarini boshqarishga strategik yondashuv ishlab chiqarish korxonalarining barqaror rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev A.X. **Xodimlarni boshqarish asoslari**. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 220 b.
2. Qodirov D.B. **Inson resurslarini boshqarish**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 180 b.
3. Armstrong M. **Human Resource Management Practice**. – London: Kogan Page, 2018. – 820 p.
4. Dessler G. **Human Resource Management**. – New York: Pearson Education, 2020. – 720 p.
5. Ivancevich J.M. **Human Resource Management**. – Boston: McGraw-Hill, 2019. – 640 p.
6. Yuldashev N.Q. Ishlab chiqarish korxonalarida xodimlarni boshqarish samaradorligi // **Iqtisodiyot va ta'lim** jurnali. – 2021. – №4. – B. 45–49.
7. Robbins S.P. **Organizational Behavior**. – New Jersey: Prentice Hall, 2017. – 676 p.

